

Het Frans Hals Museum belicht de wederzijdse beeldvorming tussen China en Nederland.

EXPOSITIE • ARJAN GLAS BEELD FRANS HALS MUSEUM

'Edele diamant' China verovert Hollandse harten

In China wonen wijzen én barbaren en alle Nederlanders hebben rode haren. Die eerste indruk blijft lang bestaan.

*'Aan den ring der landeryen
Van twee-enderigh heerschappyn
Is Sina d'eedle diamant,
Die goddelijk in d'oogen flonkert,
En alle uitstekentheden verdonkert,
Gelijk een onwaerdeerbaer pant.
Al wat den eersten mensch bejegent,
In 't paradijs zoo rijk gezegent,
Dat vloeit u toe uit 's hemels schoot.'*

schreef Joost van den Vondel in 1667. Hij was niet de enige die onder de indruk was van 'd'eedle diamant China'. De inwoners van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden waren geïmponeerd door de oude beschaving van het Keizerrijk. Sinds 1624, wanneer Nederland handel gaat drijven met China, druppelen

Nederland maakt kennis met een vreemde vrucht genaamd China's appel.

de verhalen over de rijke Chinese cultuur de Republiek binnen, vergezeld van kostbare goederen als porselein en specerijen. Het Rijk van het Midden blijkt na enkele vergeefse pogingen te groot en te sterk om binnen te vallen en de wil op te leggen voor de Hollanders. Het eiland Formosa, het huidige Taiwan, is de oplossing om toch handel te kunnen drijven met het enorme land. Fort Zeelandia wordt de handelspost van een nieuwe Nederlandse kolonie op Formosa.

Met **Barbaren & Wijsgeren** belicht het Frans Hals Museum de wederzijdse beeldvorming tussen China en Nederland in de zeventiende eeuw. De tentoonstelling is een uitvloeisel van het NWO-onderzoeksproject *The Chinese Impact* onder leiding van hoogleraar kunstgeschiedenis Thijs Weststeyn van de Universiteit van Utrecht.

De nieuwe kennis over China botst in de zeventiende eeuw met oude aannames bij de Nederlanders. De taal, tradities, filosofie en ouderdom van de Chinese beschaving passen niet in het westerse wereldbeeld over het Keizerrijk. De prent uit het boek *Gedenkwaardig bedryf in het Keizerrijk van Taising of Sina* van Olfert Dapper is illustratief voor de verwarring over China. Het toont een Chinese wijsgeer aan de

Atelier van Philippe Béhagle, Chinese astronomen (1697-1705), wandtapijt.

schrijftafel als vertegenwoordiger van een hoogstaande cultuur. Achter hem staat een barbaar met wilde baard en vervaarlijke lans. Dapper, die China nooit zelf heeft bezocht, stelde zijn teksten en beelden samen uit andere boeken over China en paste die aan het heersende beeld over het land aan. Andersom ontstond in China ook een vertekend beeld over de Hollanders. 'De roodharige barbaren hebben diepe ogen en lange neuzen,

vuurrode haren, wenkbrauwen en baarden, voeten van veertig centimeter en enorme lichamen,' schrijft kunstenaar Zhang Rulin. Dichter Li Bai voegt daaraan toe: 'De kop met wijn is nooit leeg.' De beschilderde zijdedoek 'Drie Nederlanders met rood haar' van Zhang Rulin uit 1738 illustreert de eerste indruk die Chinezen over Nederlanders hadden: elke Hollander heeft rood haar. Professor Weststeyn: 'Chinezen maakten geen onderscheid per land en zagen alle Europeanen als barbaren. Ook de Portugezen werden roodharige barbaren genoemd.' In de zeventiende eeuw wordt dat beeld genuanceerder als China kennismak met het technisch vernuft van klokken, vuurwapens en telescopen meegebracht uit Nederland. Er blijken ook wijsgeren te leven in de lage landen.

reisverslag

Het reisverslag van wereldreiziger Johan Nieuwhof is jarenlang het meest invloedrijke boek in Europa over China. In het boek met de onmogelijke titel *Het Gezantschap der Neër-*

Pieter Schenk, Chinese Edellieden (1682-1711), ets.

Anoniem, prent uit Olfert Dapper Gedenkwaardig bedryf in het Keizerrijk van Taising of Sina (1670).

Atelier van Jacob van Meurs, titelpagina Het gezantschap der Neerlandtsche Oost-Indische Compagnie (1665).

landsche Oost-Indische Compagnie, aan den grooten Tartarischen Cham, den tegenwoordigen Keizer van China, doet Nieuwhof verslag van een handelsmissie naar Peking. Terwille van het lezerspubliek voegt de uitgever exotische details aan de tekeningen en verhalen toe waardoor het heersende beeld over China wordt bevestigd. De waterverftekeningen met Chinese landschappen van Nieuwhof zijn van een verbluffende schoonheid. Zonder toevoegingen van de uitgever.

De prenten en voorwerpen getoond in vier zalen van het Frans Hals Museum vertellen het verhaal over de uitwisseling tussen Oost en West: Nederland maakt kennis met Chinees porselein en een vreemde vrucht genaamd China's appel. Nu kennen wij die citrusvrucht als sinaasappel. Van het kostbare porselein wordt zoveel geïmporteerd dat het snel in waarde daalt. Nederlandse fabrieken in Delft maken het porselein na. Zo ontstaat het Delfts Blauw aardewerk. Voorzichtig wordt gestart met uitwisseling van kennis tussen beide culturen. Omdat de Chinese Keizer geïnteresseerd is in sterrenkunde hebben de Jezuïeten als enige Europeanen toegang tot de Verboden Stad in Peking. Astronoom en missionaris Ferdinand Verbiest wordt de persoonlijke mentor van de Kangxi-keizer. Weststeyn ziet historische parallellen in het veranderende wereldbeeld tussen Oost en West, vroeger en nu: 'De heroriëntatie op China hangt in de lucht. We zijn bezig om van het Eurocentrisch wereldbeeld af te stappen. Mede doordat het economisch zwaartepunt verschuift naar het oosten. Hoe gaan we ons verhouden tot China? In China zelf is een renaissance, een wedergeboorte gaande waarbij weer oog is voor de rijkdom en de beschaving van de eigen cultuur.'

- + historisch perspectief
- + inzicht in volksculturen Nederland en China
- + wisselwerking Oost en West mooi in beeld gebracht

Barbaren & Wijsgeren. Het beeld van China in de Gouden Eeuw

T/M 20 AUGUSTUS 2017
FRANS HALS MUSEUM, GROOT
HEILIGLAND 62, 2011 ES HAARLEM
>> www.franshalsmuseum.nl

Pieter van Doornik, De intrede van Pieter van Hoorn in Peking (1667), tekening.

ONDERZOEKSPROJECT THE CHINESE IMPACT

Het onderzoeksproject 'The Chinese Impact' aan de Universiteit Utrecht bestudeert de beeldvorming over China in de Nederlandse Gouden Eeuw. Een team van kunsthistorici, historici en sinologen richt zich op verschillende dimensies van de culturele uitwisseling: van alledaagse gebruiksvoorwerpen, zoals porselein, tot reisverslagen en zelfs de eerste Neder-

landse vertalingen van Chinese filosofie. Een centrale vraag daarbij is hoe het Eurocentrische wereldbeeld begon te wankelen in het licht van de nieuwe informatie over Oost-Azië. Bovendien wordt het onderzoek naar het Nederlandse Chinabeeld aangevuld met een spiegelbeeldig project: hoe zagen de Chinezen Nederlanders?